

Körsbärsgården Långsiktig förvaltning PM Augusti 2023

Bakgrund

Sedan en tid tillbaka pågår en diskussion mellan *Körsbärsgården*, representerade av ägarna och *Stiftelsen Körsbärsgården pedagogik*, och avdelningen för kultur och fritid vid Region Gotland kring behovet av ett utökat verksamhetsbidrag. Vid mötet den 16 december 2022 framkom att *Körsbärsgården* behöver klargöra ett antal frågor rörande organisation, finansiering och verksamhet. *Stiftelsen Körsbärsgården pedagogik* har uppdragit åt Rebecka Nolmark, LCC, att vara ett stöd i detta arbete. Denna PM sammanfattar det underlag som tagits fram inom uppdraget.

Historik

Körsbärsgårdens historik finns väl beskriven i en PM framtagen av Marita Jonsson den 13 december 2022.

Körsbärsgården idag: organisation, ekonomi, förvaltning, m.m.

Körsbärsgården har, precis som flera etablerade konst- och kulturinstitutioner, sitt ursprung i ett stort personligt intresse för konst och kultur. Marita och Jon Jonssons engagemang, och lust att dela med sig av kulturopplevelsen till andra har varit drivkraften för att bygga upp och utveckla verksamheten.

Organisation

Körsbärsgården som vi känner den idag har växt fram organiskt under drygt 20 års tid och organisationen har utvecklats gradvist och adaptivt för att möta uppkomna behov. Inledningsvis utvecklas och drivs verksamheten i mindre skala av Marita och Jon, men omkring 2009 tas flera initiativ för att utvidga verksamheten, bl.a. uppförs nya och ändamålsanpassade byggnader.

2010 bildades en ideell förening, *Stödförening för Körsbärsgårdens konsthall och skulpturpark* (kallas i den fortsatta texten "Stödföreningen"), vars syfte är att främja och stödja *Körsbärsgårdens* konsthall och skulpturpark genom ekonomiskt stöd från medlemsavgifter och insamlade medel och/eller externa bidrag och projektmedel. Stödföreningen har bl. a. med stöd från Allmänna Arvsfonden drivit två större pedagogiska projekt, *Konst för alla* (2013-2017) och *Konst och kunskap* (2019-2022).

2019 bildades *Stiftelsen Körbärsgården pedagogik* (kallas i den fortsatta texten "Stiftelsen") som har till syfte att främja konstupplevelser, konst som pedagogisk form, miljö- och kretsloppstänkande och därmed jämförliga kulturella eller allmännyttiga ändamål. Stiftelsen har tagit emot regionala och statliga bidrag och fungerat som arbetsgivare för konstpedagoger och annan personal som är verksamma i externfinansierade projekt.

Ekonomi

Körbärsgårdens verksamhet finansieras idag till största delen av ideellt arbete, entréintäkter (ca 290 000 kr år 2022) och tillfälliga projektbidrag (för 2023 cirka 799 000 kr från KUR ett tillfälligt anslag om 250 000 kr från Region Gotland). Region Gotland bidrar idag med ett årligt verksamhetsstöd på 153 000 kr.

Kostnaderna för 2023 är budgeterade till 2 199 000 kr. Men att ge en rättvisande bild av de faktiska kostnaderna är i nuläget svårt, då Marita och Jon Jonsson till stor del subventionerar verksamheten genom såväl eget arbete som merparten av förvaltningskostnaderna för fastigheten och samlingen.

Fastigheter

Fastigheten Søndre Västergårde 1:22 inkluderande Konstmuseum och kafébyggnad ägs av Marita och Jon Jonsson.

Samlingar

Konsten ägs av Marita och Jon Jonsson, Stiftelsen och Stödföreningen. Enstaka verk är depositioner. Vidare förvaras temporärt ett stort antal verk av Björn Erling Evensen för dödsboets räkning.

Nätverk, samarbetsmöjligheter och samverkan

Körbärsgårdens framgång bygger till stor del på förmågan och viljan att samverka med andra både inom kultursektorn och inom andra branscher och verksamheter. Över tid har såväl personliga som strukturella nätverk byggts upp. Som exempel kan nämnas: högskolor och universitet (UU/Campus G, LU, KTH), Region Gotlands skolor, de ideella närings- och kulturföreningarna, Konst- och Formorganisationer och statsunderstödda kulturorgan på Gotland.

Besökare, utställningar och evenemang

Körbärsgården har drivits som konsthall och museum för samtida konst sen 2010. Här visas svensk och internationell samtidskonst i ca 10 tillfälliga utställningar om året förutom den fasta samlingen. Här bedrivs Litteraturaftnar, musikevenemang och debatter, pedagogisk verksamhet i "barnens konstverkstad". Visionen är att *Körbärsgården* ska vara en plats för samtida konst, arkitektur och litteratur, tillgänglig för alla, ett utvecklingscentrum och nod på landsbygden för konstupplevelser och konst som pedagogisk form - en plats i samklang med naturen och med hållbarhet som grundidé. Målet är också att utveckla *Körbärsgården* som en förebild för hållbar besöksnäring.

Ett "normalår" har museet cirka 20 000 besökare. Under vinterhalvåret kan gästerna gratis ta del av skulpturpark och trädgård. (Denna grupp brukar räknas in i den officiella museistatistiken.) Genom museets uppsökande pedagogiska skolverksamhet når man också varje år ett stort antal barn över hela Gotland.

Barn och unga är en viktig målgrupp och genom riktade insatser över lång tid har ett barnperspektiv succesivt integrerats i verksamheten. *Körsbärsgården* har också en relativt stor grupp unga vuxna besökare (18–30 år) vilket inte är så vanligt bland museer i Sverige.

Alternativ för framtida förvaltning av Körsbärsgården

För besökaren uppfattas *Körsbärsgården* som en samlad verksamhet, ett koncept, men för externa finansiärer och bidragsgivare kan det vara svårt att förstå systemet. För att möta detta behöver ett antal frågor klargöras såsom: I vilken form bedrivs *Körsbärsgården*? Vem leder verksamheten? Hur tas beslut om vad som ska prioriteras, och finansieras? Vem äger anläggningar och samlingar? Hur finansieras olika verksamheter?

Nedan, samt i bilagda grafiska illustrationer presenteras två alternativa former för organisation, drift och styrning av *Körsbärsgården*.

Alternativ 1: Stiftelsen driver *Körsbärsgården*

Stiftelsens styrelse ansvarar för alla övergripande beslut gällande verksamhet, drift och finansiering samt utser den operativa ledningen som i sin tur ansvarar för den löpande verksamheten, anlitar arvoderad personal och köper in externa tjänster.

Marita och Jon har i detta alternativ inte formellt direkt inflytande över verksamhetens drift och styrning men bidrar med kunskap, kompetens och ev. ideellt arbete, samt äger:

- Anläggningen (hyrs av Stiftelsen och villkoren regleras genom ett särskilt hyresavtal),
- Merparten av konstsamlingen (nyttjas av Stiftelsen genom depositions- eller förvaltningsavtal)

Alternativ 2: Ett driftsbolag driver *Körsbärsgården* ("Vaxholmsmodellen")

Stiftelsen tillsammans med Marita och Jon (privat eller via firma) bildar ett driftsbolag i form av ett Aktiebolag med särskild vinstbegränsning. Driftsbolagets styrelse ansvarar för alla övergripande beslut gällande verksamhet, drift och finansiering samt utser den operativa ledningen som i sin tur ansvarar för den löpande verksamheten, anlitar arvoderad personal och köper in externa tjänster.

Båda parter är delägare, och representerade i styrelsen för bolaget. Båda parter har därmed formellt inflytande över verksamheten.

En principiell skillnad för Stiftelsen är att i alternativ 1 är Stiftelsen direkt ansvarig för driften av *Körsbärsgården*, medan i alternativ 2 bidrar Stiftelsen med kunskap, kompetens och ev. ideellt arbete i form av delägare.

Stödföreningen ges i båda alternativen en mer traditionell roll som "vänförening", dvs driver inte egna projekt om inte dessa direkt syftar till att utveckla rollen som volontär och/eller formerna för att samla in bidrag till verksamheten. Vänföreningen kan också bjudas in av *Körsbärgården* för att göra vissa specifika insatser.

Ekonomi och finansiering

Inför den fortsatta diskussionen kring framtida ekonomi och finansiering av *Körsbärgården* förs inledningsvis en diskussion kring baskostnader för museiverksamhet.

Det är svårt att ta fram allmängiltiga nyckeltal då förutsättningarna skiljer sig mellan de större etablerade offentliga eller privata institutioner och mindre semiprofessionella museer. Jag har i stället valt att titta närmare på ett större antal mindre museer med liknande förutsättning för att se hur de valt att finansiera sin verksamhet. Alla museerna är "icke vinstdrivande" och beroende av offentligt stöd, men har olika driftform; stiftelse, ideell förening, AB, AB svb.

Genomgången visar att ett genomsnittsmuseum i denna kategori har 1–2 helåranställningar för leda och driva verksamheten (museichef, intendent, pedagog) därutöver finns det ofta timanställda (guider, entrépersonal eller fastighetsskötsel) och/eller trygghetsanställda med stöd från arbetsförmedlingen. Samtliga mindre museer redovisar också en stor andel ideellt arbete.

Kostnaden för hyra eller underhåll och drift av egna fastigheter ser väldigt olika ut mellan museerna och beror delvis på om hyran är marknadsmässig eller inte, vilket gör det svårt att presentera generella siffror. Kostnaden för att vårda och förvalta samlingarna är ofta låga (underfinansierade, min kommentar) och sker inte sällan inom ramen för arbetsmarknadsinsatser. Utåtriktad verksamhet (inkl. pedagogik) utöver ordinarie öppethållande finansieras ofta via tillfälliga projektmedel, det samma gäller kunskapsproduktion/forskning. Kostnaden för kommunikation och marknadsföring är ofta integrerad i projektbudgetarna och är svåra att avläsa i den mer generella Årsredovisningen.

Samtliga museer som jag tittat på har offentliga driftbidrag från stat, region och/eller kommun. Därutöver är alla beroende av att söka tillfälliga projektbidrag och i flera fall gåvor och donationer. Det genomsnittliga offentliga stödet ligger på 1,5 miljoner kronor årligen för en verksamhet motsvarande *Körsbärgården*. I genomsnitt ligger en årlig budget på 3-4 miljoner kr, där personalkostnaderna står för ca hälften. Samtliga museer lyfter i sina årsredovisningar att de behöver ökade resurser.

Tentativ budget 2024

I tabellen presenteras en tentativ budget, baserad på dels en uppskattning av *Körsbärgårdens* kostnader och intäkter 2024 (Jon Jonsson), dels en bedömning av ett "typmuseums" kostnader (Rebecka Nolmark).

Budgeten utgår från öppethållande maj-september, permanent samling och 4-5 nya utställningar per år, samt konstverkstad.

Intäkter		
<i>Typ av intäkt</i>	<i>SEK</i>	<i>Kommentar</i>
Driftsbidrag Region Gotland	700 000	Ansökt RG

Driftsbidrag KUR	790 000	Förutsätter bidrag från regionen och uppgörelse mellan regionen och KUR
Intäkter entré	280 000	
Intäkter evenemang	0	Evenemang brukar i bästa fall gå jäms ut
Intäkter kurser	80 000	Barnens konstverkstad mm
Intäkter försäljning	0	Behöver utvecklas. Om tex museibutik inrättas
Provision konstförsäljning	0	De flesta utställningarna är i likhet med andra museer inga försäljningsutställningar
Sponsorintäkter, gåvor	0	För närvarande 0 kr
Externa projektbidrag	0	Hittills inga beviljade projektbidrag för 2024
Totalt intäkter	1 850 000	

Kostnader		
	<i>SEK</i>	<i>Kommentar</i>
Personalkostnader (fast)	1 300 000	Verksamhets- och konstnärlig ledning, samt operativt arbete 1,5 heltidstjänst fördelat mellan 2-3 personer
Personalkostnader (säsongspersonal)	170 000	Vakter, biljettkassa

Lokaler (hyra), depositionskostnad	420 000	700 km utställningsbyggnader, 2 ha skulpturpark, konstverkstad barn, 2 Artists-in Residence, del i garage/förråd, parkering 100 bilar, solcellspark, laddplatser, komposteringsanläggningar, "Signes trädgård", förråd deponerad konst
Kontor, utrustning, material	95 000	
Ekonomihantering	145 000	Köps externt
Skötsel park/parkering/solcellsanl./kompostering/trädgård	190 000	
Samlingsförvaltning	50 000	RN: Katalogisering, vård/konservering
Utställningsproduktion	100 000	RN: Lågt räknat.
Marknadsföring, kommunikation	80 000	
Försäkringar	20 000	RN: lågt räknat.
Resor och transporter	100 000	
Arvode konstnärer etc	40 000	RN: lågt räknat
Totalt kostnader	2 710 000	
Budgetunderskott	-860 000	Behöver täckas av bidrag, andra intäkter, volontärsarbete, etc

I denna budget ingår ingen utåtriktad pedagogisk verksamhet utanför Körsbärgården. Delar av kostnaderna kan eventuellt täckas genom ideellt arbete.

Kulturverksamheter som *Körsbärgården* är ofta beroende av offentligt stöd i form av projektmedel. Inom ramen för uppdraget har ett flertal projektansökningar utarbetats och skickats in till olika kulturfinansiärer, tyvärr har ingen av dessa beviljats stöd. Innevarande år. Det är alltid mycket stor konkurrensen om kulturstöden, det kan därför vara värt att också

titta på stödmöjligheter som inte primärt vänder sig till kulturområdet exempelvis EU:s struktur- och investeringsfonder.

På nationell nivå är det Lokal ledd utveckling (LEADER) som finansierar flest kulturprojekt inom struktur- och investeringsfonderna. Som exempel kan nämnas att 2019 beviljade 199 kulturprojekt stöd (138 milj. från EU dvs 25% av budgeten) stödsummorna ligger mellan 50 tkr och 6 milj. *Körsbärsgårdens* verksamhet och mål stämmer väl överens med LEADER Gutes strategi. <https://leadergute.se/strategi/>. Även Landsbygdprogrammet, som har förlängt året, brukar stödja kulturprojekt. Åtgärden försvinner dock fr o m 2024.

<https://www.lansstyrelsen.se/gotland/natur-och-landsbygd/stod-till-jordbrukochlandsbygd/stod-for-landsbygdsutveckling-2015-2023/stod-till-utveckling-av-natur-ochkulturmiljoer-2015-2023.html>

Inom ERUF (Regionalfonden) prioriteras oftast större projekt, vilket gör det svårare för en aktör som *Körsbärsgården* att vara projektägare. Men det pågår diskussion om en ev. fortsättning på förstudien ENRICO (implementering av forskningsresultat kopplat till platsutveckling/kulturmiljö/cirkulär ekonomi/) som genomfördes av Uppsala Universitet Campus Gotland, det skulle i så fall vara Regionen som driver projektet.

Därutöver finns flera EU initiativ och program som kräver samverkan med parter utanför Sverige; Interreg, Kreativa Europa, Life, Erasmus+ för att nämna några. Även för samarbetsprojekt inom Norden och Balticum finns flera stöd att söka, exempelvis Nordisk Kulturfond.

Exempel

Slutligen har jag lagt med några exempel verksamheter med liknande förutsättningar:

Alma löv Museum, Värmland:

Startades som ett privat initiativ av Marc Broos, drivs i form av en ideell förening under ledning av Marcs dotter Stella Broos. Stöd från Sunne kommun och Region Värmland, samt projektmedel från bl.a. EU, Kulturrådet, Konstnärnämnden etc.

<https://www.almalov.se/om-alma/>

Rackstamuseet, Värmland:

Ideell förening driver museet. Kommunen äger fastigheten och föreningen hyr. Stöd från Region, kommun och sponsorer. 4 helårsanställda och 40 volontärer som driver verksamheten.

<https://www.rackstadmuseet.se/om-rackstadmuseet/foreningen/>

Mannaminne, Västernorrland:

Startades som ett privat initiativ av Anders och Barbro Åberg, ägs och förvaltas idag av Kramfors kommun.

<https://www.mannaminne.se/sv/>

Mjällby konstmuseum, Halland:

Startades som ett privat initiativ av Viveka Bosson (dotter till Eric Olsson) skänktes till Halmstad kommun och drivs av kulturförvaltningen.

<https://www.halmstad.se/upplevaochgora/kultur/konst/mjellbykonstmuseum.n6384.html>